

Danskeres forestilling om Island

Jacob Thøgersen

► **To cite this version:**

Jacob Thøgersen. Danskeres forestilling om Island: En spørgeskemaundersøgelse. 2005. <hprints-00785132>

HAL Id: hprints-00785132

<https://hal-hprints.archives-ouvertes.fr/hprints-00785132>

Submitted on 5 Feb 2013

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Danskernes forestillinger om Island - En spørgeskemaundersøgelse

Jacob Thøgersen, Háskóli Íslands

Abstract

Visse islandske erhvervsfolk (og det islandske erhvervsliv i almindelighed) har i den senere tid i visse danske medier fået en del kritisk omtale. I foredraget vil jeg undersøge om denne negative omtale har smittet af på opfattelsen af Island blandt ”almindelige danskere”. Der ud over er jeg interesseret i hvor stor folks viden om Island er, og hvordan Island opfattes som *brand* af dem.

På baggrund af spørgeskemaundersøgelsen kan man konkludere at respondenterne ikke har et negativt billede af Island på grund af den negative omtale. De ved måske ikke så meget om Island, men det de ved, er positivt. Islands *brand* hviler på ”natur” og nogle få meget kendte berømteder.

1. Baggrund

Islands økonomi har været et emne for diskussion i den danske presse i de senere år. Interessen er selvfølgelig for en stor grundet på de islandske opkøb af nationale klenodier i den danske erhvervsverden, først og fremmest Magasin og Illum, men også rejseselskaber som Maersk Air og Sterling og radio/tv-kæden Merlin.

Opkøbene har været omtalt med beundring om end også med en vis overraskelse, og tidligt også med en vis bekymring for at den islandske økonomi kunne blive overophedet og måske en dag kollapse. Fx hører man i DR’s respekterede *Orientering*, allerede 23. maj 2005:

De tre største banker og nogle få store virksomheder ejer hinanden på kryds og tværs i et netværk der ikke altid er lige gennemskueligt. Det bekymrer både den islandske nationalbank, Seðlabanki, og det islandske finanstilsyn, for hvis noget går galt i en virksomhed, er der risiko for at det også vil gå galt i andre virksomheder, at virksomhederne med andre ord kan komme til at trække hinanden ned. [...] Geyserøkonomien [...] kan udvikle sig til en gyserøkonomi¹.

Faren for dette omtales dog som ”teoretisk”. I programmet den 16. august 2006, altså godt et år senere, beskrives faren dog som mere umiddelbart forestående:

[D]en islandske økonomi [er] ved at løbe løbsk. Islands centralbank hævede i dag renten til 13,5 procent på et ekstraordinært indkaldt møde. Formålet er at holde inflationen i ave på Island, som investerer heftigt, og ofte med lånte penge. Pengene kommer delvist fra en liberalisering af bankerne og dels [fra] de enorme investeringer i aluminiumsmelteværker og energiprojekter, men dermed må investeringerne, og derfor de danske virksomheder der er købt med islandske penge, blive påvirket af den høje rente når det er tid til fornyelse af lånene².

¹ *Orientering*, DR, 23. maj 2005. <http://www.dr.dk/P1/orientering/Arkiv/2005/05/23/000008.htm>

² *Orientering*, DR, 16. august 2006. <http://www.dr.dk/P1/orientering/indslag/2006/08/16/172542.htm>.

Nogenlunde samtidig, i oktober 2006, indleder Ekstrabladet en artikelserie med Islands økonomi som tema (se figur 1)³. Her bliver der gået anderledes direkte til enkelte islandske erhvervsfolk som beskyldes for skatteunddragelse, hvidvaskning af ulovlige indtægter og i et enkelt tilfælde endda for meddelagtighed i mord i forbindelse ”krigen” mellem hans og konkurrerende bryggerier i Sankt Petersborg

Artiklerien fører til megen diskussion mellem Ekstrabladet og de anklagede islandske forretningsfolk som forsvarer sig, bliver angrebet igen og så videre. Som en direkte udløber af Ekstrabladet beskyldninger om hvidvask af penge, faldt den islandske krone, og Islands finansminister går til pressen for at berolige de finansielle markeder (DR, 27. oktober 2006).

Figur 1: Overskrifter fra Ekstrabladet

Ekstra Bladet

Nægter hvidvaskning
Skattevæsenet får kun de regnskaber, jeg har lyst til at aflevere
John Mynderup | Bo Elkjær | Vladimir Pimonov - 07:00 - 01. nov. 2006

Mafiakrig på ølmarkedet
Øl med blodsma: Thor Björgolfsson scorede kassen på russisk bryggerikrig, som kostede flere menneskers liv
John Mynderup | Bo Elkjær | Vladimir Pimonov - 09:26 - 02. nov. 2006

Rigmand risikerer fængsel
Baugurs ejer indhentes nu af sin festlige fortid
John Mynderup | Bo Elkjær | Vladimir Pimonov - 07:00 - 01. nov. 2006

Panik i banken med den smarte skattemølle
Åbenbart blive for nøjager af store hvideklæder
John Mynderup | Bo Elkjær | Vladimir Pimonov - 07:00 - 01. nov. 2006

Skatte-flilere bag milliardopkøb
Det ligner hvidvask og skatteunddragelse, siger eksperter om den islandske pengestrøm
John Mynderup | Bo Elkjær | Vladimir Pimonov - 08:00 - 29. okt. 2006

Her starter festen for Magasins ejer
Caribiens siamesiske pirater: Jon Asgeir Johannesson deler skuffeselskaber med den russiske rigmand Mikhail Fridman
John Mynderup | Bo Elkjær | Vladimir Pimonov - 16:25 - 07. nov. 2006

De islandske fiduser
08. nov. 2006
EKSTRA BLADET har i en halv snes dage skildret, hvordan en gruppe islandske investorer jonglerer rundt med milliarder af kroner, rubler og dollar. Nogle af dem har de stukket i danske detailvirksomheder som Magasin og Merlin, ejendomsspekulanten keops og gratisprøtten Nyhedsavisen.
DET ER forbløffende, så mange penge kapitalisterne i vor gamle lilleput-koloni har til rådighed. Men det hjælper selvfølgelig svært, at de ikke bruger ret mange på at betale skat. Deres danske advokat Jeffrey Galmond har åbenhjertigt forklaret vore reportere, hvordan overskud bare skal hales forbi fidusselskaber i Luxembourg og de Britiske Jomfruer - så bortfalder skatten.
VOR ARTIKELSERIE har tilstræbt at tænde lys i de mørklagte skuffeselskaber i Caribien. Det er vanskeligt arbejde, fordi myndighederne i Luxembourg og de Britiske Jomfruer lever højt på at skjule de udenlandske pengestrømme.

Den islandske saga
Islandske investorer køber danske virksomheder for milliarder.
Ekstra Bladet afslører, at handlerne finansieres via skattelej i Caribien og skuffeselskaber i Luxembourg.
Islandningenes danske advokater er indblandet i en sag om mulig stråmandsvirksomhed og hvidvaskning af russiske penge.
Islandningenes caribiske skattelej bliver også brugt af russere.

Sagen er formentlig endnu større i den islandske presse og den islandske samfundsdebat end den er i den danske. Mange islændinge føler sig mistænkeliggjort af Ekstrabladet artikler, således også historikeren Vilhjálmur Örn Vilhjálmsson der anmelder Ekstrabladet for racisme pga. udtalelsen om at: ”Fra den forblæste klippeø i Atlanten har de 300.000 islændinge åbenbart fået den tanke at de kan overtage det meste af verden”⁴. Bølgerne gik højt det efterår.

³ Ekstrabladets artikelserie fra oktober 2006 og frem findes på <http://ekstrabladet.dk>. Artiklerne linker til hinanden. Brug fx denne url som indgang: <http://ekstrabladet.dk/nyheder/samfund/article238171.ece>.

⁴ Nyhedsavisen, 30. oktober 2006: <http://avisen.dk/islending-angreb-ekstrabladet-301006.aspx>

I november, da stormen var ved at tage af, gennemførte Islands ambassade i Danmark en meningsmåling og kunne konkludere at: ”Omkring en tredjedel af danskerne er positive over for islandske forretningsfolk i det danske forretningsliv. [...] En ud af ti er negative overfor de islandske forretningsfolks deltagelse. [...] Syv ud af ti havde hverken hørt om eller læst avisens artikler”⁵.

På den baggrund er det vel rimeligt at tro at danskerne faktisk *er* ret upåvirkede af Ekstrabladets omtale. På den anden side er det interessant at se om Ekstrabladets kampagne bare skulle have tid til at forplante sig, om danskernes holdninger altså ændrede sig i månederne efter. Det er bl.a. det vi ønsker at undersøge med denne undersøgelse. Desuden er vi interesseret i mere generelle spørgsmål om danskernes opfattelse af Island. Rangeret fra det mest specifikt økonomiske til det mest generelle kan undersøgelses problemstillinger beskrives som:

- Har danskere et negativt billede af islandske erhvervsfolk og af islandsk økonomi?
- Påvirker et evt. negativt billede det generelle billede af Island i negativ retning?
- Hvad ved danskere faktisk om Island? Fx om størrelse, befolkningsstørrelse og den historiske tilknytning til Danmark?
- Hvad tror man man ved om Island? / Hvad er de stereotype billeder af Island?
- Hvilke og hvor mange islændinge kender man til?

2. Metode

Undersøgelsen benytter et spørgeskema med 20 spørgsmål hvoraf de fleste er stillet som åbne spørgsmål hvor respondenterne selv skal skrive sit svar (se appendiks). Som respondenterne var for størstedelens vedkommende humanistiske universitetsstuderende. Argumentet for at benytte humanistiske universitetsstuderende er at de, ligesom journalister og andre storproducenter af tekst, er vigtige aktører i reproduktionen af stereotype opfattelser – her altså stereotype opfattelser af Island. Eller med andre ord at det er deres opfattelse af Island der spredes til den øvrige befolkning snarere en én enkelt andens gruppes. Derudover tæller naturligvis det praktiske aspekt. Ved at opsøge studerende i kantinen på deres uddannelsessted (Det Humanistiske Fakultet på Københavns Universitet) kunne vi hurtigt indsamle et forholdsvis stort antal spørgeskemaer. Udover de studerende deltog enkelte undervisere og teknisk personale som opholdt sig i kantinen, samt nogle gymnasieelever som bruger kantinen. I alt deltog 119 respondenter, ca. 70 studerende, 10 undervisere/ansatte og 30 gymnasieelever samt nogle der ikke opgav deres baggrund.

Jeg gik simpelthen op til folk der sad og spiste, drak kaffe eller hang i kantinen. Jeg søgte efter grupper for at udlevere så mange skemaer som muligt så hurtigt som muligt. Jeg afleverede dog også til enkelte ”enlige”. Metoden med at opsøge grupper gør vel at folk taler sammen, og dermed at gruppens spørgeskemaer ligner hinanden.

Jeg sagde at jeg kom fra Islands Universitet, og spurgte om folk havde tid til at hjælpe med et spørgeskema. Jeg sagde at det ville tage 5 til 10 minutter, og at de gerne måtte lade være med at afslutte skemaet (realistisk set har det nok taget mindst 10 minutter for de fleste at udfylde skemaet). Jeg nævnte kun hvad vi undersøgte hvis folk spurgte, og sagde så at vi var ”interesserede i hvad folk ved eller tror om Island”. Jeg understregede at det var ok hvis de ikke vidste noget, at det også er at svar ikke at vide noget, og at vi gerne ville have at de gættede.

Det var overraskende hvor let det var at udlevere spørgeskemaerne – 120 spørgeskemaer på 2 timer. Svarprocenten var omkring 90 %. Jeg havde en klar opfattelse af at det var

⁵ Islands Ambassades hjemmeside, 1. december 2006: <http://www.iceland.org/dk/Ambassaden/Nyheder//nr/3438>

lettere at udlevere spørgeskemaerne fordi jeg sagde at jeg kom fra Islands Universitet. Der var næsten altid én i en gruppe som sagde at hvis det drejede sig om Island, ville de gerne være med. Og når først en havde sagt ja, var det ret let at få resten med. Det er nok en god indirekte indikation for Islands positive image (blandt humaniorastuderende og gymnasieelever) i København. Spørgeskemaerne blev indsamlet den 1. februar, umiddelbart inden semesterstart. Det er nok en medvirkende faktor til at der er så få undervisere og så forholdsvis mange gymnasieelever i udvalget.

3. Resultater

3.1 Økonomi

Først behandles de spørgsmål der mest direkte drejer sig om Islands økonomi og islandske erhvervsfolk:

Tabel 1: Opfattelse af Islands økonomi

	Frekvens	
God/meget god	31	
Stærk/meget stærk	10	
Stabil/meget stabil	7	
Voksende, moderne	1	
Tigerøkonomi	1	
Overskud	1	66
Sund	4	
Fin	3	
De køber jo alt i DK	2	
I vækst	1	
Velhavende/rige	5	
Ret god	4	
Den er blevet rimelig nu	1	
Som den danske	2	10
Udmærket	2	
Dele af den er god	1	
God, men skrøbelig	2	
Neutral/normal	5	10
I underkanten af god	3	
Ikke særlig god	1	
Hvor kommer pengene fra?	1	4
Lidt ude af kontrol	1	
Haltende	1	
Overophedet	1	
Ustabil	1	
Dårlig	1	4
Hvidvaskning af mafiapenge	1	
Andet	9	

Tabel 1 viser respondenternes svar på spørgsmålet om opfattelsen af Islands økonomi. I den højre kolonne er svarene forsøgt grupperet efter om de er henholdsvis ”positive”, ”overvejende positive”, ”hverken positive eller negative”, ”overvejende negative” og ”negative”. Man ser at den generelle opfattelse er altovervejende positiv, og i øvrigt at kun en enkelt respondent (med indirekte reference til Ekstrabladet) taler om ”hvidvaskning af mafiapenge”.

I tabel 2 præsenteres opfattelsen af islandske erhvervsmand.

Tabel 2: Opfattelse af islandske erhvervsmand⁶

	Frekvens
Arbejdsom	12
Fisker/landmand	12
Ambitiøs	8
Iværksætter	6
Risikovillig	5
Kreativ	5
Sympatisk	5
Dygtig	4
Opkøber (danske virksomheder)	4
Jakkesæt	4
Klog/snu	3
Veluddannet/know how	3
Gå på mod	3
Sikkerhed	3

Igen er billedet i altovervejende grad positivt. Den typiske islandske erhvervsmand beskrives på den ene side som en ambitiøs, arbejdsom og risikovillig igangsætter, og desuden som sympatisk og dygtig, på den anden side som en fisker eller landmand – en afspejling af Islands traditionelle hovederhverv. Nogle nævner opkøbene i Danmark, men kun en enkelt af de 119 respondenter nævner ”mafiametoder”.

Opfattelsen af den islandske erhvervsmand som en fisker genkendes på listen over Islands vigtigste erhverv. Fiskeriet tegner sig for et stort flertal af de nævnte erhverv⁷.

⁶ I denne og de følgende tabeller er synonymer og nær-synonymer slået sammen for at øge overskueligheden. ”Arbejdsom” dækker således også over ”flittig”, ”hårdtarbejdende”, ”arbejdsnarkoman” osv. Den hyppigste kategori er den der er bevaret som overskift – altså her ”arbejdsom”. Nogle steder er der ikke tale om synonymer, men alligevel om ord med nærtbeslægtet indhold som er slået sammen for overskuelighedens skyld. Disse er så skrevet med skråstreg, fx ”jagt/fangst”, ”smuk/køn/fin” eller ”klog/snu”. Kun de mest typiske svar (eller grupper af svar) er bevaret, her alle der bliver nævnt 3 gange eller mere, mens dem der nævnes 2 gange eller 1 gang, er udeladt.

⁷ Der er 133 svar fra de kun 119 respondenter, fordi enkelte gav flere svar.

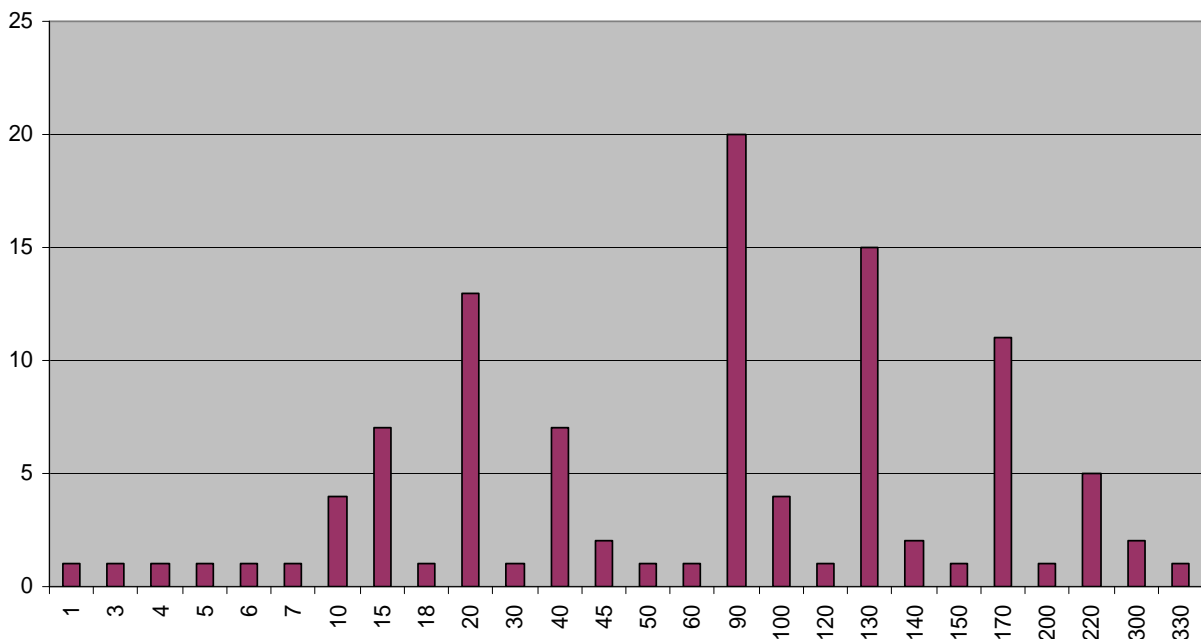
Tabel 3: Islands vigtigste erhverv

	Frekvens
Fiskeri	85
Investering	10
Turisme	7
Får/uld	6
Energi	5
Handel	5
It	4
Minedrift	3
Jagt/fangst	2

3.2 Geografi og befolkning

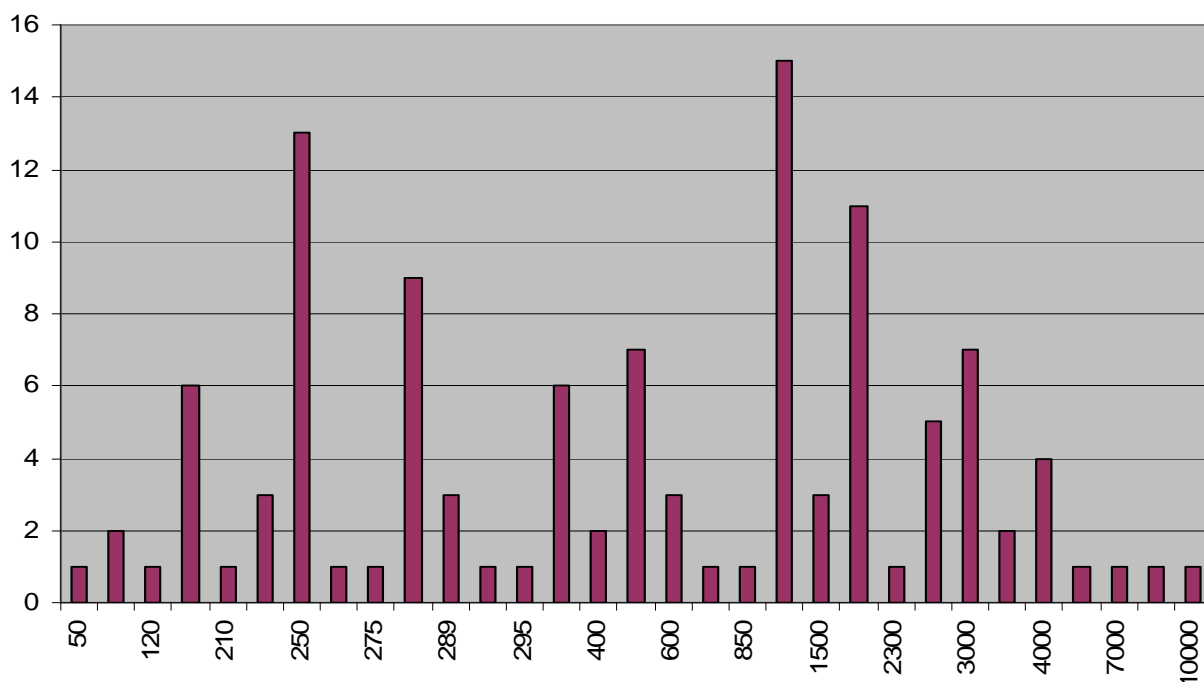
Figur 2 viser respondenternes svar på Islands størrelse regnet om til km². Typetallet er 90.000 km², opgivet som det dobbelte af Danmarks størrelse, hvilket er ret tæt på Islands rigtige størrelse på ca. 103.000 km². Svarene varierer fra 1000 km² (= 1/50 af Danmarks størrelse) til 330.000 km² (= 8 gange Danmarks størrelse). 13 af de 119 respondenter har undladt at svare på spørgsmålet.

Figur 2: Islands størrelse i 1000 km² (N = 106)

Figur 3 viser svarene på Islands befolkningstal. Grafen er 2-toppet med en top omkring 250.000 og en omkring 1.000.000. Den laveste ligger ret tæt på Islands rigtige befolkningstal ca. 300.000. Svarene varierer fra 50.000 til 10.000.000. 4 af de 119 respondenter har undladt at svare på spørgsmålet.

Figur 3: Island befolkning i 1000'er (N = 115)

3.3 Historie

En vigtig del af kendskabet til Island må være om man kender til de historiske bånd mellem Danmark og Island, og om man ved hvornår (eller omtrent hvornår) Island fik sin selvstændighed.

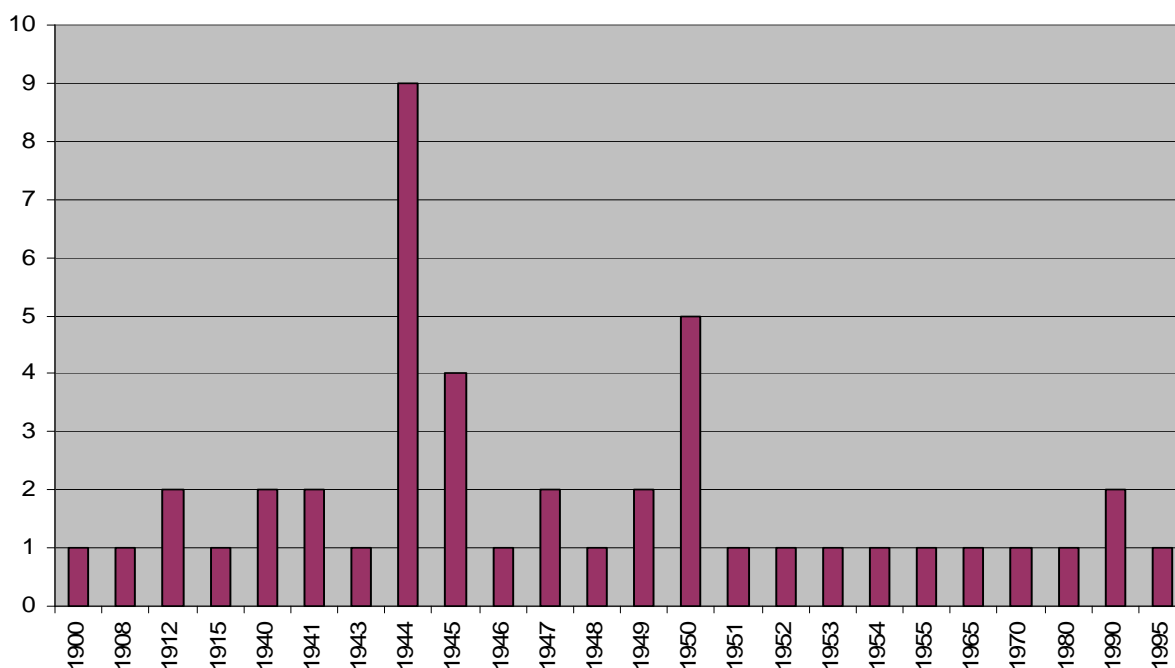
Tabel 4: Island i rigsfællesskabet

	Frekvens	Procent
Er	4	3,4
Har været	94	79,0
Har aldrig været	13	10,9
Ved ikke	8	6,7

Langt størstedelen af respondenterne ved Island har været en del af rigsfællesskabet, og en stor del har også en fornemmelse af hvornår løsrivelsen fandt sted⁸. En stor del af svarene placerer sig mellem 1940 og 1950, 29 ud af de 45 der har opgivet et årstal; mens 5 gætter på et årstal mellem 1900 og 1940 og 11 på et årstal mellem 1951 og 1995. At kun 45 ud af de 94 der har svaret at Island *har været* en del af rigsfællesskabet også gætter på et årstal for løsrivelsen, må ses som et udtryk for den store usikkerhed.

⁸ Der er forskellige nationale versioner af hvornår Islands egentlige løsrivelse og selvstændighed skal dateres til. Den officielle danske version er 1944. Det er også det der regnes for det rigtige svar i Integrationsministeriets forslag til en integrationstest. Her er årstallet for Islands løsrivelse nemlig et spørgsmål (<http://www.dr.dk/nyheder/htm/service/quizogtest/integration2007.htm>)

Figur 4: Årstal for Islands løsrivelse (N = 94)

3.4 Sagalitteraturen

Et andet aspekt af den fælles dansk-islandske historie, er opfattelsen af en fælles kulturarv. Vi spurgte om sagaernes, det islandske'ste af islandsk, deres sprog og deres forhold til den danske kulturkanon. Det har været på mode de sidste år at finde "tilbage" til det danske, at genopdage sine kulturelle rødder. Hvis en stor del af respondenterne mener at sagaerne er skrevet på dansk, fortæller det os formentlig noget om deres oplevede nærhed til danskhed.

Tabel 5: Sagaernes sprog

	Frekvens	Procent
Dansk	17	14,3
Islandsk	74	62,2
Latin	15	12,6
Oldnordisk/fællesnordisk ⁹	2	1,7
Ved ikke	11	9,2

Et flertal af informanterne ved eller gætter på at sagaerne er skrevet på (old)islandsk. En del mener dog også at de er skrevet på dansk eller på latin.

Mere slående er det dog at der er flere respondenter der mener at sagaerne er med i kulturkanonen end der er der ikke tror det. Det må være et meget direkte udtryk for at sagaerne opleves som en del af den danske kulturarv – "vores" kultur. Billedet styrkes yderligere af at sagaerne jo faktisk *ikke* er i kanonen. Med andre ord, dem som *ved* hvad der er i kanonen kan ikke svare ja på spørgsmålet, mens dem der ikke *ved* det, må støtte sig til deres intuition. Og deres intuition siger dem altså at sagaerne meget vel *kunne* have været i kanonen.

⁹ Kategorien "old-/fællesnordisk" er respondenternes egen konstruktion, den stod ikke som en mulighed på spørgeskemaet. Den opfattes som sammenfaldende med "islandsk".

Tabel 6: Sagaerne i kulturkanonen

	Frequency	Percent
Ja	57	47,9
Nej	46	38,7
Ved ikke	16	13,4

3.5 Islands image

Flere spørgsmål gav respondenterne mulighed for at skrive ”de første ting de kom til at tænke på” om et eller andet aspekt af Island. Det mest generelle er selvfølgelig Island selv.

Tabel 7: Hyppigste associationer om Island

	Frekvens
Varme kilder	32
Gejsere	27
Vulkaner	24
Heste	24
Flot/smuk/dejlig natur	23
Björk	21
Sagaerne	18
Is	17
Håndbold	16
Reykjavik	13
Gletsjere	13
Sne	9
Kulde	9
Smukt/flot landskab	8
Sigur Rós	6
Underligt/mærkeligt sprog	6
Vikinger	5
Den Blå Lagune	5
Ven/veninde/familie	5

Opdeler man associationerne tematisk – både de hyppigste som er vist i tabel 7 og de øvrige (i alt gives der 419 associationer) - finder man at et stort flertal drejer sig om natur og geografi. Det er fx ord som: ”varme kilder”, ”gejsere”, ”vulkaner”, ”gletsjere” såvel som selve ordet ”natur”.

Tabel 8: Associationer om Island, tematisk opdelt

	Frekvens
Natur og geografi	233
Kunst og kultur	59
Mennesker	20
Sport	17
Økonomi	15
Reykjavik	13
Historie og folketro	12
Steder på Island	11
Fisk og får	9
Ven/veninde/familie	6
Sprog	6
Feriemål	4
Madkultur	4
Andet	20

Vi spurgte på sammen måde om associationer til Reykjavik

Tabel 9: Associationer om Reykjavik

	Frekvens
Hovedstad/by/Island	50
Kunst og kultur	21
Lille by/storby/lille storby	15
Geografi/vej	15
Træhuse/lave huse	12
Fest	10
Spændende/trendy	9
Mode	8
Romaner/noveller	5
Kedelig	4
Steder i Reykjavik	4
Priser	3
Ren/ordentlig	3
Shopping	2
Andet	31

Den absolutte topscorer er svar der viser at respondenterne ved at Reykjavik er Islands hovedstad, men i øvrigt ikke siger noget om opfattelsen af byen - fx "hovedstad", "Islands hovedstad", "by på Island" osv. De "egentlige" associationer viser at Reykjavik, som vi forventede, opfattes som en trendy og kunstnerisk by med natteliv og mode. Der gives "kun" 192 svar mod de 419 om Island. Alt i alt må man altså sige at Reykjaviks image ikke er helt så veletableret.

Opfattelsen af Islands natur er som taget ud af en turistbrochure.

Tabel 10: Hyppigste associationer om Islands natur

	Frequency
Vulkaner	26
Varme kilder	22
Klipper	19
Bjerge	16
Is/sne	14
Gejsere	11
Kulde	11
Gletsjere	10
Fjelde	8
Ingen træer/skove	7
Lava	6
Sletter	6
Åbne vidder	6
Tundra	4
Græs	4
Kilder	4
Skove	3
Rigt dyreliv	3
Heste	3

Billedet af de ikoniske træk, vulkanerne, de varme kilder, gejserne osv. står stærkt i respondenternes bevidsthed. Der gives i alt 307 svar. Det er måske overraskende at finde ”is og sne” femtehøjest på listen. Mon ikke navnet ”Island” spiller ind her?

3.6 Samfundsdebat

Et andet spørgsmål der i generelle vendinger siger noget om respondenternes opfattelse af Island, er hvad de tror man diskuterer på Island netop nu.

Tabel 11: Hitliste over emner i den islandske samfundsdebat

	Frekvens
Miljø/global opvarmning	28
Økonomi	18
Håndbold	7
Fiske- og sælkvoter	6
Sproget	5
Globalisering	4
Homoseksualitet	4
Selvstændighed	4
Integration/indvandring	3
Velfærd	2
EU	2
Dansk i skolen	2
Nationalitet	2
Turisme	2
Ophedet økonomi/bobleøkonomi	2
Energi	2
Opkøb i DK	2
Bevarelse af kulturen	2
Lukning af Keflavik	2

Som man ser, er ”miljø” og ”global opvarmning” den absolutte topscorer. Da undersøgelsen blev gennemført havde World Economic Forum lige holdt sit årlige møde i Davos, og miljø og global opvarmning havde været dét helt store emne¹⁰. Selv præsident Bush’ state of the union address en uge før havde nævnt global opvarmning¹¹. Det kan meget vel være medvirkende til at ”miljø” og ”global opvarmning” står så højt på listen over aktuelle emner. Og mon ikke associationen ”Island” > ”is” > ”smeltende polaris” spiller ind her også. Endelig havde vinteren i Danmark indtil da været bemærkelsesværdigt varm – kirsebærtræerne sprang ud i december.

Associationen ”håndbold” har nok også (til dels) med tidspunktet at gøre. Det danske håndboldlandshold havde slået Island ud i kvartfinalen ved VM to dage før. Islandsk håndbold var i folks bevidsthed.

”Fiske- og især sælvoter” overrasker. Mon ikke en eller anden blander Island sammen med en større og nordligere liggende nabo?

På samme måde med en sydligere nabo når det kommer til emnet ”homoseksualitet”. Mon ikke nogen blander Island ind i Færøernes diskussion af diskrimination af homoseksuelle (en sag som var ret stor i de danske medier)?

Endelig nævner mange ”økonomi”. Det kunne jo være at vi fandt en bekymring over den islandske økonomi her? Det er der noget der tyder på at *nogle* mener, især de to som nævner ”bobleøkonomi” og ”overophedet økonomi”, imidlertid er der også træk der peger i en anden retning, ikke mindst den respondent der har skrevet ”økonomi, det diskuterer man jo i alle lande”.

Måske er det mest solide resultat at respondenterne faktisk ikke ved ret meget om hvad der debatteres i Island?

¹⁰ <http://www.davosclimatealliance.org/climatechange/>.

¹¹ <http://www.whitehouse.gov/infocus/energy/>.

3.7 Opfattelse af islændinge

Associationerne omkring den typiske islænding deler sig naturligt i to: en gruppe der har med udseende at gøre, og en anden der har med personlighedstræk at gøre.

Tabel 12: Hyppigste kendetegn ved islændinge

Udseende		Personlighed	
	Frekvens		Frekvens
Blond	9	Venlig/imødekommende	9
Lys	8	Veluddannet/intellektuel	8
Skæg	7	Nationalistisk	7
Stor	7	Naturmenneske	7
Sweater	7	Arbejdsom	6
Stærk	6	Rolig	5
Bred	4	Viljestærk/stædig	4
Lav	4	Reserveret	4
Køn/fin/smuk	4	Internationalt sindet	4
Høj	3	Initiativrig	3
Varmt tøj	3	Moderne	3
Blå øjne	2	Specielle/småskøre	3
		Fordrukken	3

På udseendesiden finder vi alle de træk som islændinge vist selv ville skrive under på. Island er jo som bekendt hjemsted for "the strongest men and the most beautiful women", og det er næsten præcis de opfattelser vi finder her – samt selvfølgelig den uundgåelige sweater. På personlighedssiden er "nationalistisk" og "reserveret" nogle af de eneste til dels negative ord. Ellers får vi billedet af den internationalt sindede, selvstændige, arbejdsomme initiativtager med et venligt og umødekommende temperament. Det "specielle" eller "småskøre", kunstneriske og egensindige har også fundet vej til den danske opfattelse af islændingene. Endelig finder vi opfattelsen af islændinge som fordrukne, enten det så hænger sammen med nattelivet i Reykjavik eller med mere generelle alkoholproblemer.

3.8 Kendte islændinge

Listen over de mest kendte islændinge toppes i særklasse af Björk. Endda burde tallet for Björk måske have været endnu højere, for hun scorer også højt på listen over de hyppigste associationer om Island (tabel 7), og ikke alle der nævner hende dér, nævner hende igen som en kendt islænding.

Der er langt ned til ex-præsident Vigdís Finnbogadóttir, et par sportsfolk, nogle musikere og et par forfattere. Som sagt ovenfor hænger håndboldslandsholdet (og enkelte spilleres) berømmelse nok sammen med den just overståede turnering.

Tabel 13: Mest kendte islændinge¹²

	Frekvens
Björk	84
Vigdís Finnbogadóttir	13
Sigur Rós	12
Eiður Guðjohnsen	10
Ólafur Elíasson	7
Halldor Laxness	8
Magasin-ejeren	6
Einar Már Guðmundsson	5
Sjón	4
Snorri Sturlusson	4
Mugison	4
Ólafur Stefánsson	2
Præsidenten	2
Håndboldlandsholdet	2
Snorri Sturluson	2
Dagur Kári	2

3.9 Kunst og kultur

Det er ikke overraskende at Björk også topper listen over de mest kendte musikere, ligesom Sigur Rós også scorer højt på begge listerne. Og sagaerne er klart Islands mest kendte litterære værk blandt respondenterne.

Tabel 14: Top 5 musikere og forfattere

Top 5 musikere		Top 5 forfattere/værker	
	Frekvens		Frekvens
Björk	98	Sagaerne	34
Sigur Rós	18	Sjón	8
Sugarcubes	7	Halldor Laxness	8
Múm	6	Einar Már Guðmundsson	6
Mugison	5	Snorri Sturlusson	4

Spørgsmålet om billedkunstnere gav ikke megen respons. 10 respondenter nævner Ólafur Elíasson, de eneste der ellers nævnes er ”Þorvaldur” og ”hende med landskaberne”. Med hensyn til ”anden kultur” finder vi Dagur Kári nævnt to gange og Baltasar Kormákur en, mens listen toppes af ”håndboldlandsholdet” som dog stadig kun nævnes tre gange..

3.10 Holdning til Island

I de to spørgsmål om respondenternes besøg i Island forsøger vi at lodde en generel positivitet til Island – dels i holdning

Man kan selvfølgelig have besøgt Island fordi man var tvunget til det, men mon ikke et besøg almindeligvis kan opfattes som et udtryk for positiv holdning til det land man besøger? - I

¹² Stavemåderne er standardiseret i listerne, men ellers er det informanternes egne ord der er opregnet, således også ”Magasin-ejeren” (og det synonyme ”ham der ejer Magasin”) og ”præsidenten”.

hvert fald en positiv holdning man havde inden man tog af sted. Af de 116 der har svaret på spørgsmålet, har 12 været i Island. I sig selv en ret høj andel. Endnu mere imponerende er imidlertid antallet af respondenter der svarer at de ”har planer om at besøge Island (igen)”. Over to tredjedele af dem der har besvaret spørgsmålet har svaret ja til denne ikke alt for selvindlysende¹³ formulering.

Tabel 15: Holdning

Baggrund	Været i Island		Besøge Island (igen)	
	Ja	Nej	Ja	Nej
Studerende	6	65	47	18
Underviser	2	3	3	1
TAP	0	3	0	3
Gymnasieelev	2	28	13	12
Ikke opgivet	2	5	4	2
Total	12	104	67	36

Endelig kan man sammenligne respondenternes svar på det ene spørgsmål med deres svar på det andet. Man finder så at to tredjedele af dem der ikke har været på Island ser positivt på at komme, mens samtlige(!) der har været på Island også har planer om at komme igen. Turister til Island er øjensynligt glade kunder.

Tabel 16: Været på Island krydset med planer om at besøge Island

Været i Island	Besøge Island (igen)	
	Ja	Nej
Ja	11	0
Nej	56	36

4. Konklusion

På baggrund af spørgeskemaundersøgelsen kan man konkludere at respondenterne ikke har et negativt billede af Island på grund af den negative omtale i visse danske medier. De ved måske ikke så meget om Island, men det de ved, er positivt. Islands *brand* hviler på ”natur” og nogle få meget kendte berømtheder. Der er intet der tyder på at den kritiske omtale af Islands økonomi for alvor har bidt sig fat i danskernes bevidsthed. Meget få nævner således at der skulle være problemer med den Islandske økonomi. Skulle de endelig have opfattelsen at der er noget ustabil ved økonomien, er der intet der tyder på at det vil ødelægge det langt stærkere billede af Island som et land med oplevelser for både den kulturelt interesserede og naturmennesket. På længere sigt kan der naturligvis rokkes ved dette billede. Men det skete ikke med Ekstrabladets forholdsvis korte, kritiske artikelserie.

¹³ En alternativ formulering som ”har du lyst til at besøge Island”, kan jo dårligt besvares negativt.

20 spørgsmål om Island

Umiddelbare indtryk

1. Skriv de første ting du kommer til at tænke på, når du tænker på **Island**. _____

2. Skriv de første ting du kommer til at tænke på, når du tænker på **Reykjavik**. _____

Geografi

3. Hvor stort tror du Island er i forhold til Danmark? (fx "halvt så stort", "tre gange så stort")

4. Hvad tror du kendetegner den islandske natur? _____

Befolkning

5. Hvor mange mennesker tror du der bor i Island? _____

6. Hvad mener du kendetegner den typiske islænding? _____

7. Nævn så mange kendte islændinge som du kan. _____

Økonomi

8. Hvad tror du er Islands vigtigste erhverv? _____

9. Hvordan opfatter du den islandske økonomi? _____

10. Hvad tror du kendetegner den typiske islandske erhvervsmand? _____

Politik

11. Tror du at Island er eller har det været en del af det danske rigsfællesskab?

ja, er ____

ja, var ____ indtil år _____

nej, er ikke og har aldrig været

Kunst og kultur

Nævn så mange islandske værker eller kunstnere inden for følgende kunstarter som du kan:

12. Musik _____

13. Litteratur _____

14. (Billed)kunst _____

15. Anden kultur _____

16. Tror du sagaerne optaget i den danske kulturkanon? ja ____ nej ____

17. Hvilket sprog tror du sagaerne er skrevet på? dansk ____ islandsk ____ latin ____

Generelt

18. Hvilke emner tror du er de vigtigste i den islandske samfundsdebat netop nu? _____

Besøg i Island

19. Har du været i Island? ja ____ nej ____

20. Har du planer om at besøge Island (igen) ja ____ nej ____

Baggrund

Er du studerende ____ fag _____

underviser ____ fag _____

TAP ____